

Lausunto

07.06.2021

Asia: VN/13298/2019

Lausuntopyyntö työryhmän mietinnöstä velkajärjestelylain muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Länsi-Uudenmaan oikeusaputoimiston talous- ja velkaneuvonta kiittää lausuntopyyntöä. Pidämme ehdotettuja muutoksia pääosin oikeasuuntaisina ja lausumme kohteliaimmin seuraavaa:

VJL 9 a§

Kannatamme yritystoiminnan lopettaneiden henkilöiden nopeampaa pääsyä velkajärjestelyyn, mutta samoin kuin työryhmä, pidämme kansalaisten yhdenvertaisuuden kannalta ongelmallisena sitä, että palkansaajilla väliaikainen este kestäisi vuoden. Samoin kuin konkurssi, myös työttömyys on tragedia ja ahdistava kokemus ihmisen elämässä. Työttömäksi jääneet eivät aina osaa vedota sosiaaliseen suoritusesteeseen neuvotellessaan velkojien kanssa ja toisaalta, jos he osaavat vedota tähän seikkaan, heidän voi olla mahdoton saada kaikkia velkoja koskeva ja maksukykyään vastaava maksuohjelma.

Katsomme, että palkansaajaa ja yrittäjää tulee kohdella yhdenvertaisesti tilanteessa, jossa heidän ansiotasonsa romahtaa töiden loppumisen vuoksi. Asia voidaan ratkaista niin, että myös työttömälle palkansaajalle tulisi voida myöntää velkajärjestely heti työttömyyden alkaessa, jotta taloudellinen ehdinko ei syvene perintäkulojen ja ulosoton vuoksi. Jos velkajärjestely myönnetään nopeasti, henkilö voi työllistyttyään pystyä maksamaan velkansa jopa täysimääräisesti lisäsuoritusten kautta.

Hallituksen esityksessä tulisi todeta, että säännöstä sovelletaan myös sellaisiin sairastumistapauksiin, jossa pysyvää työkyvyttömyyttä ei voida heti todeta. Esimerkiksi mielenterveyssyistä johtuvat sairauslomat ovat pitkiä ja myönnetään määräaikaisina ja voivat kestää vuosia. Yleisesti on tiedossa, että pysyvän työkyvyttömyyseläkkeen myöntäminen edellyttää useita toistuvia määräaikaisia sairausloma- ja kuntoutustukijaksoja.

Ehdotamme lisäksi lainkohtaa muutettavaksi niin, ettei puolison opiskelu tai esim. hoitovapaa olisi järjestelyn väliaikainen este, koska hakijan vallassa ei ole määrätä puolison valinnoista.

VJL 10 §

Pidämme tärkeänä, ettei aiempi velkajärjestely enää 13 vuoden jälkeen maksuohjelman vahvistamisesta olisi velkajärjestelyn este. Hallituksen esityksessä on syytä painottaa, ettei ehdotuksessa mainittua aikaa ole tarkoitus soveltaa painavien syiden arvioinnissa.

Esitämme kuitenkin, että ylivelkaantumiseen johtaneita syitä tarkasteltaisiin itsenäisesti niin, ettei aikaisempi – alle 13 vuoden takainen - velkajärjestely olisi aina ehdoton este järjestelylle, vaikka aiemmasta järjestelystä olisi lyhyempi aika.

Nykyinen käytäntö on aiheuttanut kohtuuttomia tilanteita esimerkiksi, jos henkilölle on myönnetty velkajärjestely takauksen vuoksi ja hän hakeutuu uudelleen velkajärjestelyyn jouduttuaan työttömäksi tai tehtyään konkurssin koronan vuoksi. Kumpikaan tilanne ei ole kohtuudella ollut henkilön ennakoitavissa. Yksilökohtainen harkinta olisi tärkeää muun muassa yrittäjien kannalta.

VJL 20 §

Kannatamme ehdotusta. Toteamme kuitenkin, että maksuohjelmista poisjääneitä velkojia voi tulla esiin nykyistä enemmän ja aiheuttaa maksuohjelmien muutoksia myös tuomioistuimissa nykyistä enemmän.

VJL 30 § 2. mom

Kannatamme ns. menettelyajan kertymän jäämistä velallisen hyväksi ehdotuksen mukaisesti. Käsittelyajat vaihtelevat suuresti hakijasta riippumattomista syistä; mainittakoon esimerkkinä tuomioistuinten ruuhkat, velkajärjestelypäätöksiin liittyvät muutoksenhaut ylempiin tuomioistuimiin ennen maksuohjelman vahvistamista tai selvittäjän sairastuminen.

VJL 30 § 6. mom

Kannatamme ehdotusta nykytilanteen selkeyttämiseksi.

VJL 30 § 7. mom

Maksuohjelman keston ei tulisi määräytyä sen mukaan onko velallisella maksuvaraa vai ei. Asiaa tulisi tarkistella henkilön inhimillisistä olosuhteista käsin. Maksuvaraa omaava henkilö voi olla huomattavan iäkäs tai sairas, jopa kuoleman sairas.

Ehdotamme seuraavaa muutosta:

Maksuohjelma voi olla kestoaltaan 3 tai 5 momentin mukaista maksuohjelman kesto lyhyempi, jos siihen on painavat perusteet sairauden, iän tai vastaavan syyn vuoksi.

VJL 31 §

Kannatamme ehdotusta. Nykyinen velkojakohtainen tarkastelu kuormittaa talous- ja velkaneuvontaa runsaasti, kun maksuohjelmaehdotuksia joudutaan laatimaan uudelleen velkojan pyydettyä saataviensa yhdistelyä. Lainkohdan muutoksella olisi velkojille marginaalisen pieni merkitys.

VJL 35a §

Kannatamme sinänsä ehdotusta. Pidämme kuitenkin 10 euron alarajaa pienenä. Raja voisi tarkoituksenmukaisuuden kannalta olla 50 euroa ja jotta raja olisi yhdenmukainen § 31 kanssa. Pienten summien vastaanottamisesta aiheutuu luultavasti velkojillekin hyötyä suuremmat kulut.

VJL 44 § 5 kohta

Hallituksen esityksessä olisi syytä todeta, että velallisen tulee itse olla aktiivinen velkojien suostumusten hankkimisessa, jotta asia ei kuormittaisi talous- ja velkaneuvontaa. Käytännössä suostumusten aikaansaaminen on vaikeaa lisäsuoritusvelvoitteen vuoksi.

Hallituksen esityksessä tulisi tarkemmin määritellä, millaisissa tilanteissa velkoja voi olla suostumatta maksuohjelman päättymiseen vedoten mahdollisesti tuleviin lisäsuorituksiin.

MUUTOSEHDOTUKSET

Saldopäivä:

Käytännössä on osoittautunut, että velkajärjestelyprosessia on erittäin haastavaa saada läpi useista eri syistä johtuen kuudessa kuukaudessa. Asiakkaan taloudellinen tilanne vaatii usein tasapainottavaa työskentelyä talous- ja velkaneuvonnassa jo ennen velkajärjestelyhakemuksen lähettämistä, mutta saldotiedot on hankittava työskentelyn alkaessa, jotta asiakkaan tilanteesta muodostuu kokonaisvaltainen kuva ja että hänelle voidaan tarjota talousneuvontaa ja velkajärjestelyprosessiin valmistavaa ohjausta. Usein hakemuksen lähettämistä voidaan arvioida vasta työskentelyn edetessä.

Lähes kaikki maksuohjelmat joudutaan laatimaan uudelleen, koska saldopäivästä on kulunut yli kuusi kuukautta, myös siksi, että asian käsittely kärjäoikeudessa on hidaskäytäntö. Prosessia tulisi tehostaa tuomioistuimissa ja kiinnittää huomiota mm. notaarien perehdytykseen.

Esitämme, että määräaika olisi kahdeksan kuukautta.

Velkajärjestelyn elinkustannusnormi

Esityksessä ei huomioida yksinhuoltajien tilannetta eikä vuoroviikkoasumista yhteishuoltajuustilanteissa.

Yksinhuoltajien kohdalla elinkustannusnormin tulisi olla vastaavalla tavalla suurempi kuin perustoimeentulotuessa yksinhuoltajan elinkustannuksiin tarkoitettu perusosa. Ehdotuksen mukaisesti ero toimeentulotukinormiin on vain 30 euroa. Nykyinen käytäntö lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen huomiotta jättämisestä ei ole riittävä.

Ehdotamme, että työttömien kohdalla tulisi jättää tulona huomiotta Kelan maksamien työttömyyskorvausten lapsikorotukset ja korottaa yksinhuoltajalle varattavaa elinkustannusnormia.

Ehdotamme lisäksi, että vuoroasumistilanteissa tulisi säätää, että lapsen elinkustannuksina huomioitaisiin 70 % elinkustannusnormista. Nykyinen oikeuskäytäntö vaihtelee liian paljon ja aiheuttaa usein erimielisyyttä velallisen ja velkojien kesken.

MUUT MUUTOSEHDOTUKSET

Julkisoikeudellisten velkojen vanhentuminen maksuohjelmassa

Käytännön työssä on osoittautunut, että velkajärjestelyn hakemista lykätään usein vuodenvaihteen yli julkisoikeudellisten velkojen vanhentumisen vuoksi. On kuitenkin aiheutunut tilanteita, jossa maksuohjelma on laadittu esimerkiksi lokakuussa ja maksuohjelma vahvistetaan helmikuussa. Tällöin myös jo aidosti vanhentuneille veloille on tullut suorituksia tai maksuohjelma on jouduttu laatimaan uudelleen, jos asia on huomattu.

Julkisoikeudellisten velkojen ”vanhentumattomuus” on aikaisemmin ollut perusteltua maksuohjelman laatimisen yksinkertaistamiseksi, kun atk-ohjelmat ovat olleet jäykkiä tai niitä ei ole ollut. Nykyisin tätä perustelua ei enää ole.

Lisäsuoritusten jaksottaminen tietyissä tilanteissa

Lisäsuoritukset tulisi voida tapauskohtaisesti jaksottaa esim. tilanteissa, jossa edellisen vuoden aikana saatu tulo vaikuttaa seuraavana vuonna maksettaviin etuuksiin niitä vähentävästi tai jopa niin, ettei niitä makseta lainkaan. Tällaisia tilanteita voi olla esim. työsuhteen perusteettomasta irtisanomisesta maksetut korvaukset tai niin sanotut ”kultaiset kädenpuristukset”.

Selvittäjän palkkio 70 §

Nykyisin velallinen on velvollinen maksamaan selvittäjän palkkiota enintään neljän kuukauden maksuvaran verran. Jos velallisella ei ole maksuvaraa, selvittäjän palkkio maksetaan valtion varoista. Käytännön työssä on tullut ilmi tilanteita, joissa olisi kohtuullista määrätä selvittäjän palkkio maksettavaksi valtion varoista myös tilanteissa, jossa hakijalla on maksuvaraa. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi tapaukset, jossa hakija on valittanut maksuohjelmastaan hovioikeuteen ja voittaa asian tai tilanteet, jossa hakija on toimittanut maksuohjelman käräjäoikeuteen, mutta käräjäoikeus siitäkkin huolimatta on määrännyt asiassa selvittäjän, vaikkei asia olisi erityisen riitainen.

Lopuksi

Pidämme tärkeänä lain voimaantulon kiirehtimistä, jotta tuomioistuimet eivät kohtuuttomasti ruuhkautuisi lain voimaantuloa odottavien henkilöiden hakemuksista. Haluamme myös kiinnittää huomiota laadukkaiden talous- ja velkaneuvonta palveluiden turvaamiseen ja henkilökunnan suureen vaihtuvuuteen oikeusturvan uhkana. Toivomme, että vaihtuvuuden syitä selvitettäisiin.

Lausunnon ovat laatineet talous- ja velkaneuvonnan yksikkövastaava Aulikki Pentikäinen, talous- ja velkaneuvoja Maarit Salo ja talous- ja velkaneuvoja Hanna Päiviö.

Pentikäinen Aulikki
Länsi-Uudenmaann oikeusaputoimisto, talous- ja velkaneuvonta